

VI. STATISTIKAALANE TEGEVUS

Kümne aasta jooksul on Eesti Pangas rajatud praktiliselt tühjale kohale hästitoimiv, kaasaegne, paindlik, ressursisäästlik ning rahvusvahelisi soovitusi arvestav finants- ja maksebilansistatistika kogumise, töötlemise ning avaldamise süsteem. Kuigi kogutavate andmete maht on selle aja jooksul mitmekordistunud, on vähenenud nende kogumisele, kontrollimisele ning avaldamiseks ettevalmistamisele kuluv aeg. Silmaga nähtavat tunnistust statistikatöö ulatusest annab mahukas ning regulaarselt täiendatav statistikalehekülg Eesti Panga veebilehel.

Keskpankade statistikaalase töö oluline eesmärk on teavitada rahvusvahelist avalikkust oma riigi majandusest. Seepärast tuleb andmete võrreldavuse huvides arvestada rahvusvahelistes institutsioonides kokku lepitud ja kehtestatud nõudeid. Globaliseerivas maailmas on statistikategevuse see aspekt muutunud üha olulisemaks ning seetõttu on märgatavalt tihenened ka **Eesti Panga statistikaalane rahvusvaheline koostöö**.

1995. aastal asus Rahvusvaheline Valuutafond juurutama rahvusvahelist andmelevistandardit¹, mille eesmärk on parandada operatiivse ja võrreldava statistika kättesaadavust rahvusvahelistel rahaturgudel tegutsevate riikide kohta. Standard kehtestab majandus- ja finantsstatistika raames levitatavaile andmeile nõuded katvuse, perioodilisuse, tähtsajalisuse ning kättesaadavuse osas. Standardiga on ühinenud 52 riiki, nende hulgas 1998. aastal ka Eesti. Nimetatud riikide statistikat peetakse eriti kvaliteetseks. Sellele järeltulele on jõudnud oma missioonidel ja raportites nii RVF kui EKP.

PANGANDUS- JA MUU FINANTSSTATISTIKA

Statistika kogumise ja koostamise jätkuv vastavusseviimine EKP nõuetega

EKP lähtub oma analüütilises ning statistilises tegevuses rahaloomega tegelevate finantseerimisasutuste (RA)² mõistest. 20. detsembril 2001 andis EKP välja määruse³, mis käsitleb **rahaloomeasutuste poolt erasi-**

¹ *Special Data Dissemination Standard; SDDS.*

² Rahaloomeasutused (RA) on residentsed krediidasutused, nagu need on määratletud krediidasutuste seaduses, samuti kõik muud residentsed finantseerimisasutused, mille tegevusalaks on hoiuste ja/või hoiustele sarnaste instrumentide kaasamine mitte-RAdele ning krediitide väljastamine ja/või investeerimine väärtpaberitesse. Eestis kuuluvad RAde hulka Eesti Pank, krediidasutused, hoiu-laenuühistud ning Euroopa Keskpanka kriteeriumidele vastavad rahaturufondid. Eesti RAde nimekiri on internetis aadressil: <http://www.ecb.int/mfi/pdf/mfiac-es.pdf>.

³ *Regulation of the European Central Bank of 20 December 2001 concerning statistics on interest rates applied by monetary financial institutions to deposits and loans vis-à-vis households and non-financial corporations (ECB/2001/18).*

kuile ja mittefinantsettevõtetele rakendatavate hoiuste ja laenude intressimäärade statistikat. Selle määruse põhjal täiendas Eesti Pank krediidasutuste aruandlust, mille tulemusena hakkavad alates 2003. a märtsist laekuma EKP määrusega kooskõlas olevad andmed intressimäärade kohta.

Teine muudatus EKP statistikaalastes määrustes, mis nõudis täiendusi krediidasutuste aruandluses, puudutas **mittetehinguliste finantsvoogude statistika kogumiseks vajaliku aruande väljatöötamist.** Selliste andmete kogumise vajadus tulenes EKP RAde bilansiandmete kogumise määruse täiendustest⁴. Mittetehingulised finantsvood peegeldavad muutusi bilansiandmeis, mis tulenevad näiteks ümberhindlusest, mahakandmisest, ümberklassifitseerimisest, aruandlusvigadest jms.

Selleks et Eesti Panga poolt koostatav finantsstatistika hõlmaks kõiki hoiu-laenuühistuid, alustati 2002. a sügisel läbirääkimisi Hoiu-laenuühistute Liiduga andmete kogumiseks kõigilt liidu liikmeilt. **Alates detsembrist hakkasid oma bilansiandmeid kord kuus keskpangale saatma kõik liitu kuuluvad tegutsevad HLÜd.**

Suurem muutus Eesti Panga statistilistes väljundites oli 2002. aastal seotud **rahaagregaatide uue arvutus-põhimõtte kasutuselevõtuga.** Eesmärgiks oli ühtlustada Eestis kasutatavate rahaagregaatide sisu EKP vastavate näitajatega, muuta rahapoliitika analüüs läbipaistvamaks ning andmed rahvusvaheliselt võrreldavamaks. Uutele definitsioonidele tuginedes arutati ümber ka varasemad aegread.

Finantsstatistika roll analüüsi kvaliteedi tõstmisel

Finantssüsteemi adekvaatseks analüüsiks on vaja piisaval hulgal kvaliteetseid andmeid. 2002. aastal jätkus pangas arendustöö uute analüütiliste aegride loomiseks. Samuti otsiti võimalusi avalikkusele esitatavat andmekomplekti mitmekesistada.

Alates 2002. a septembrist asus keskpang koos toos Liisingühingute Liiduga oma veebilehel regulaarselt avaldama liisingühingute koondandmeid. Kuna (valdavalt emapankade ressursist vahendatud) liising moodustab olulise osa ettevõtete ja eraisikute finantseerimises (vastavalt 44 ja 23% võla kogumahust), siis loodi selle sammuga avalikkusele võimalus saada senisest märksa parem ülevaade reaalsektori võlakoormusest ning panganduslikus finantsvahenduses toimuvaist protsessidest.

Erinevate institutsionaalsete sektorite finantskäitumisest veelgi parema ülevaate saamiseks on Eestis Statistikaameti eestvõttel ja keskpanga osalusel asunud rahvamajanduse arvepidamise raames koostama **aasta finantskontosid** – rahvusvahelise metoodika kohaselt koostatavaid tabeleid, mis annavad ülevaate finantsvarade ja -kohustuste seisust ning tehinguist nendega institutsionaalsete sektorite lõikes. Esimesed koostöös valminud finantskontod, mis kajastasid 2000. aastat, avaldas Statistikaamet 2002. a suvel.

Koostöö Euroopa Keskpangaga

2002. a jaanuar tähistas pangandusstatistika valdkonnas uue etapi algust ELi kandidaatriikide keskpankade ja EKP suhtluses – hakkas toimuma regulaarne igakuine andmevahetus EKPga. Jätkus ka vastastikune statistikakogumise meetodite ja praktika tundmaõppimine. Kui aasta varem oli EKP peamiseks huviks raha- ja pangandusstatistika, siis 2002. aastal keskenduti finantsstatistikale laiemalt. Kandidaatriikide kirjeldused rahaloomega tegelevate finantseerimisasutuste intressimäärade, muude finantsvahendustevõtete, väärtpaperiemissioonide, tuletistehingute ja finantsturgude statistika kogumise ning avaldamise põhimõteteist avaldatakse EKP veebilehel 2003. a varakevadel.

⁴ Regulation (EC) No 2423/2001 of the European Central Bank of 22 November 2001 concerning the consolidated balance sheet of the monetary financial institutions sector (ECB/2001/13).

Veel üks oluline valdkond, mille vastu EKP 2002. aastal huvi tundis, oli kandidaatriikide võlakirjaturg ning pikaajalised intressimäärad. Riikidelt saadud andmed ja vastavad analüüsid koondas EKP oma väljaandesse *Bond Market and Long-term Interest Rates in European Union Accession Countries*, mis avaldati juunis.

MAKSEBILANSISTATISTIKA

Alates 2002. aastast hakkas Eesti Pank lisaks kvartali ja aasta maksebilansile koostama ja avaldama ka **maksebilansi kiirhinnangut (kuu maksebilanssi)**, mis sisaldab olulisemaid põhikirjeid. Kuu maksebilansi koostamisel tuginetakse krediitiasutuste vahendusel deklareeritud rahvusvahelistele maksetele, administratiivsele infole ning erinevatele statistilis-ökoneomeetristele mudelitele. Kuu maksebilansi põhinäitajate hinnanguid täpsustatakse kvartali maksebilansside koostamise käigus, mis tagab ühtlasi kuu, kvartali ja aasta maksebilansi kooskõla.

Maksebilansistatistika alases **rahvusvaheliseses koostöös ja ühisprojektides** on endiselt Eesti Panga olulisemaiks koostööpartnereiks Rahvusvaheline Valuutafond, Euroopa Keskpank ja Euroopa Komisjon, täpsemalt Eurostat. 2002. aastal osales Eesti Pank RVFi poolt koordineeritud rahvusvaheliste portfelliinvesteeringute uuringus⁵, mille eesmärgiks oli edendada nimetatud valdkonna statistika kajastamist, lahendamaks portfelliinvesteeringutega seotud kasvavaid asümmeetriaprobleeme. 2002. aastal lõppes teinegi RVFi ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) initsiatiivil käivitunud projekt, mis hõlmas riikide otseinvesteeringustatistika meetodikate võrdlevat analüüsi⁶. Sellesse andis oma panuse ka Eesti Pank. Mõlema projekti tulemused on avaldatud RVFi veebilehel⁷.

2003. aastal jätkub **maksebilansistatistika väljundite rahvusvaheline ühtlustamine**. Kavandatud on mitmeid muudatusi, millest olulisemad on regionaalse mõõtme kasutuselevõtt, finantskonto senisest detailsem esitus ning RVFi andmelevistandardile vastav riigi välisvõla aruanne.

Neid eesmärke silmas pidades töötas Eesti Pank välja **rahvusvaheliste maksete deklareerimise ja maksebilansistatistika koostamiseks vajalike andmete edastamise uue korra**, mis ühtlustab Eesti krediitiasutuste klientide poolt deklareeritavate maksete alampiiri Euroopa Liidus kehtiva standardiga (12 500 eurot), vähendades sellega statistikakoormust (senine piir oli 100 000 krooni). Ühtlasi täiendati deklareerimisel kasutatavate tehingukoodide loetelu. Uuenenud väljundeid toetavad ka krediitiasutuste tehinguliste finantsvoogude aruande kehtestamine, äriettevõtetele mõeldud küsitlusvormide arendamine ning ettevalmistustööd maksebilansistatistika integreeritud infosüsteemi kasutuselevõtuks.

⁵ *Coordinated Portfolio Investment Survey*.

⁶ *Survey of Implementation of Methodological Standards for Direct Investments*.

⁷ <http://www.imf.org>